

SLOVENSKI **UČITELJ**

**Glasilo slovenskih krščanskih
učiteljskih in katehetskih društev.**

Leto XVII. 1916. Štev. 6.

Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

O šolstvu in vzgoji slepih. Fr. Fabinc	121
Ali je res tako? Ivanka Cegnar	123
Zgledi iz primerjalnega zemljepisja, — a —	125
Učitelj narodov v svetovni vojski. I. Kramar	128
Dobro učilo za zemljepisni pouk. J. Polák	131
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	134
Katehetske beležke	135
Zgledi, uporabni pri katehezi	136
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	136
Vzgoja	140
Raznoterosti	142
Slovstvo in glasba	144

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:

Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XVII.

V Ljubljani, 15. junija 1916.

Štev. 6.

O šolstvu in vzgoji slepih.

Fr. Fabinc.

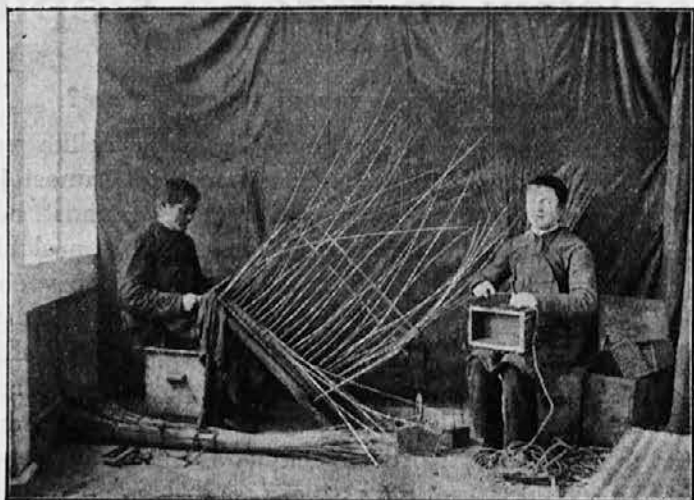
(Konec.)

Za kateri poklic naj zavodi vzgajajo slepe?

Že prej sem omenil, da je glasbena izobrazba velike važnosti za notranjo vzgojo slepega, ki mu pa obenem nudi tudi samostojen poklic. To pa velja le za tiste, ki imajo za to potrebno nadarjenost, ne glede na nevarnost, ki izvira za slepca iz tega poklica, ker ga le prelahko zapelje na pot potujočega muzikanta in napol-berača. Za pretežno večino slepcev velja načelo, da se morajo priučiti primernege rokodelstva. Mnogoletna praksa je pokazala, da je najprimernejše, če se slepec priuči izdelovanja krtač in pletarstva, da izdeluje košare in razne pletene predmete. Na sliki 5. vidimo slepce pri pletenju košar. Posebna nadarjenost v tem ali onem oziru seveda lahko usposobi slepca tudi še za druge obrti, n. pr. urarstvo, mizarstvo itd. Na Japonskem jih uporabljajo celo kot — maserje. Za slepe ženske pridejo predvsem v poštev vsa ročna dela ter strojno pletenje, vendar so v tem oziru skoraj na slabšem kakor moški. Treba je pa tu pomisliti, da je slepec vedno nekoliko bolj navezan na tujo pomoč kakor normalni človek. V ta namen so ustanovljeni v večjih mestih posebni domovi za slepe moške in ženske, kjer dobijo potrebno delo ter se jim preskrbi tudi potrebnih odjemalcev. Da pokažem, kako daleč sega delovanje v tem oziru, naj omenim samo to, da je na Dunaju n. pr. posebna produktivna zadruga slepih krtačarjev in pletarjev. Nikjer pa se ne ustanavljajo sirotišnice ali recimo hiralnice, v katerih bi slepci živeli od javnih milodarov in podpor. Tako stališče je za slepce, po njihovi lastni izpovedi, najhujše, ker zavest, da so pohabljeni in v javno breme, le še povečuje njihovo že itak silno gorje. Slepemu se pač olajša njegova tuga najbolj s tem, da se mu ustvari pogoji za kolikor mogoče samostojno preživljanje. Misliti pa dajo oni slepci, ki so vsled starosti onemogli ali pa vsled svojih minimalnih duševnih ali telesnih zmožnosti niso v položaju, da bi sami skrbeli za svoj obstanek. Za take slučaje so pa ustanovljene posebne oskrbovalnice, kjer najde označeni slepec svoje zavetišče. Velike važnosti je za slepega tudi to, da ostane z zavodom, v katerem je bil vzgojen, vedno v nekakem stiku. Zavod mu priskoči namreč na pomoč s primerno podporo, če slučajno izgubi delo ali pa se mu drugače pripeti

kaka nezgoda. Zavod tvori tedaj nekako zavetje, v katerem dobi slepec vedno moralno oporo ali pa dobrohoten nasvet in v določenem slučaju tudi malo denarno podporo. Le na ta način je mogoče zavarovati slepega, da ne zajde na pot beračenja, katero smatra dobro vzgojen slepec za nekaj poniževalnega.

Organizacija zavoda se najlaže razvidi iz konkretne primere, ki jo naj navedem. V Gradcu vzdržuje zavod za slepe posebno društvo, ki se imenuje »Odilien-Verein«. To društvo ima glasom letnega poročila iz leta 1913. s šolskimi poslopij in ustanovami vred okrog 1,187.792 K premoženja.

Slika 5. Slepí gojenci pri pletenju košar.

Zavod se vzdržuje iz tega premoženja, iz društvenih dohodkov ter prostovoljnih prispevkov cele dežele. Med ustanovniki je na prvem mestu ime Nj. Veličanstva presvetlega cesarja. Otroški vrtec šteje 3 gojence, I. razred 11, II. razred 12 in III. razred 15 gojencev. Ko izdelajo učenci razrede, prestopijo takoj v vajeniški oddelek, ki šteje 17 vajencev moškega in ženskega spola. S to šolo je združen poseben oskrbovalni in delodajalni zavod, ki ima moški in ženski oddelek. V moškem oddelku je zaposlenih 29 slepih, v ženskem pa 30. Gojenci se vzdržujejo s pomočjo zavoda, staršev, domovinskih občin ali pa raznih ustanov. Letno poročilo izkazuje tudi nekaj gojencev s Kranjskega. Levstik Alojzij doma iz Ribnice obiskuje III. razred ter se vzdržuje s pomočjo baron Flödniggove ustanove, v moškem delodajalnem oddelku je Kolenc Jos., rudar iz Št. Ruperta na Dolenjskem, ter Pirnat Franc s Krtine pri Kamniku, za katerega plačuje brat mesečno 30 K. Že iz teh podatkov je razvidno, da so naši slepci porazdeljeni po raznih zavodih in tudi na Dunaju jih je nekaj.

Kakor sem že v začetku razprave omenil, se bo morda deželni odbor v dohledni bodočnosti natančneje pečal z oskrbo slepih. Če bi kdaj prišlo do ustanovitve zavoda za slepe, potem si ga ne mislim v taki obliki,

da bi bil ustvarjen samo za Kranjsko, ampak za vse slovenske pokrajine, ker je deželni odbor, oziroma zbor kranjski edina slovenska institucija, ki bi mogla realizirati tak humanitaren zavod. Pri ustanovitvi bi bilo pač gledati na to, da se ustvari nekaj trajnega. Mnogo slovenskih vojakov se bo vrnilo slepih z bojišča. Pri teh gotovo ne bo prišla v poštev dolgotrajna vzgoja, ki je sedaj veljavna pri šolanju slepcev od rojstva. Slepega vojaka bo treba najkrajšim potom spraviti do nekega opravila, da se mu hitro vsaj nekoliko olajša grozovito stanje, v katerem se nahaja, in kar se na Dunaju že s prav dobrim uspehom izvaja pri vojakihi, ki so oslepeli v tej vojni. Tisti, ki so že prej opravljali kako rokodelstvo, ga bodo s potrebno izpopolnitvijo morda opravljali tudi dalje, ker je oslepelega veliko lažje privaditi delu, ki ga je že prej opravljal, izvzemši rokodelstva, katerih izvrševanje je za oslepelega v vseh slučajih za vedno izključeno. Nikakor bi ne kazalo ustanavljati samo doma ali oskrbovališča za slepe, ker bi mu gotovo ne bilo usojeno dolgo življenje in bi bilo skrbjeno le za en del in en rod slepcev, namreč tisti, ki bi sedaj prišel pohabljen iz vojne. Skušnja uči, da so se vsi taki domovi — ki poleg tega niti ne ustrezajo notranji želji in sreči slepega — kmalu opustili, ko so dozdevno opravili svojo nalogo. Slepce se vedno rad zateče v zavod, v katerem je bil tudi v z g o j e n in kjer vsekdar najde svoje pravo zavetišče. Deželni odbor kranjski si bo postavil najlepši in najtrajnejši spomenik, kadar bo izvršil delo, ki naj daje uteho in notranjo srečo najubožnejšim in najnesrečnejšim pohabljenecem.¹

¹ Najboljša dela o tej tvarini so: Der Blindenunterricht. Vorträge etc. Herausgegeben vom Direktor Regierungsrat Alexander Mell. — Enzyklopädie des Blindenwesens. Od istega pisatelja. — Zur Geschichte und Charakteristik des modernen Blindenwesens. Von Josef Pöschl.

Ali je res tako?¹

Ivanka Cegnar.

V zadnji številki »Slov. Učitelja« smo čitali članek: »Z besedo na dan!« Ne mislim, ko odgovarjam, na dolgo in široko zopet preresetavati vprašanja, če spada palica v šolo ali ne. V tem oziru z g d č. tovarišico popolnoma soglašam ter leskovko zametujem. Velikokrat v šoli že svarilen pogled zadostuje; saj nam je modri Stvarnik naklonil s tem najlepši dar, ko nam je dal pogled, ki nam iz njega lahko odseva ljubezen in ostrost. In ravno v šoli se to dvoje mora velikokrat združiti v enem samem pogledu. Ako hočemo posvariti otroka s samim pogledom, mora otrok brati v naših očeh resnost in obenem ljubezen, ker spozna, da mu hočemo dobro. In kako izvrstni opazovalci so otroci! Kako hitro spoznajo, ima li učitelj do njih kaj ljubezni ali nič! In če že pogled ne zadostuje, so še

¹ Sprejeli smo ta sestavek, ker mora biti list na razpolago vsakemu mirnemu in modremu stanovskemu razgovoru, in pa ker upamo, da bo to vprašanje le dvignilo vnebo slovenskega učiteljstva. — Ured.

drugi pripomočki, ki dovedejo otroka zopet na potboljšanja. Palice torej res ni priporočati, posebno ne, ker bi je nekateri ne znali prav rabiti.

Toda moj namen ni danes razpravljati o tem. Torej dalje k pravi besedi! Gdč. tovarišica je zadnjič zapisala med drugim: »Vsled vojne trpi šola, pouk in vzgoja.« To ji tudi pritrdim. Trpi, res trpi, toda vsled česa? Nikakor ne vsled tega, ker manjka toliko moških učnih moči; saj smo zato tukaj učiteljice, ki delamo s podvojeno vremo, ki se zavedamo, da moramo biti tudi junakinje, čeravno junakinje doma. Vsa čast in hvala sicer učiteljem, ki se bojujejo na bojnih poljanah in pomagajo braniti našo lepo domovino pred številnimi sovražniki. Želimo jim, da se vrnejo nazaj vsi, prav vsi. Vsak izmed njih zasluži odlikovanje, saj izvršuje junaško delo. Hvaležni smo jim, kakor moramo biti hvaležni sploh vsakemu vojaku, ki je le kdaj stal v ognjeni črti. Torej še enkrat: Čast in slava tem učiteljem!

Toda toliko se pa ne smemo ponižati in reči, da šola vsled tega trpi, ker so doma večinoma le učiteljice. Vprašam le, ali ne dosežejo večinoma učiteljice boljše uspehe? Ali ne deluje učiteljica, ki je res vnetá za svoj poklic, veliko bolj vestno, i glede poučevanja i glede vzgoje, nego moški? Seveda ne mislim pri tem na one, ki niso učiteljice zaradi poklica, temveč zgolj iz drugih namenov. O takih sploh ne govorim. In izvun šole — v vzgojnem delovanju — kdo je tu prvi, učitelj ali učiteljica? V kraju je morda izobraževalno društvo. Kdo je tu bolj marljiv, učitelj ali učiteljica? Kdo živi v lepši slogi z gg. duhovniki, kdo jim je bolj v pomoč pri vzgoji šoli odrasle mladine?

In sedaj, ko je vojna? Na mnogih šolah ni nobene moške učne moči. Tu je morala prijeti za krmilo učiteljica in mora delati za dva. Mar se prava, dobra učiteljica tega boji? Nikakor ne. S krepko voljo, z zaupanjem v božjo pomoč dela in se trudi, saj ve, da jo čaka pravo plačilo šele onkraj groba.

Dobra gospodinja podpira hiši tri ogle. Ali ni tako tudi v šoli? Torej proč s tem, da čuti ljudstvo razliko med najboljšim učiteljem in najspretnjšo učiteljico! Proč z mislijo, da trpi pouk vsled pomanjkanja moških učnih moči! Pouk trpi le vsled skrčenja, vsled prezgodnje zaključitve razredov, vsled pomanjkanja delavnih moči med ljudstvom. Čuti pa ljudstvo v toliko razliko, da si le želi — in to zlasti v krajih, kjer poprej niso delovali zelo vestni učitelji — da bi pri tem ostalo, kakor je sedaj. Želi si dobrih učiteljic mesto učiteljev. In četudi se vzdigne vsled tega cela armada zoper mene, res je pa vendarle. **Z o d k r i t o b e s e d o n a d a n !**

Poglejmo v I. razred k našim malčkom! Kdo je tu bolj umesten nego učiteljica, ki zna materinsko občevati z njimi. Otroci jo vzljubijo kakor drugo mater, hodijo radi k njej, se ji zaupajo, ker spoznajo, kdo jim je dober. Ali bi bil tu morda bolj na mestu učitelj? — Pa ne samo pri malih, tudi pri velikih zna in mora znati ohraniti disciplino; zastaviti zna svojo besedo tako, da jo spoštujejo tudi v višjih razredih.

Gdč. tovarišica, ki nas tako malo bolj v ozadje postavlja, je gotovo službovala pri samih dobrih, reči smem, izvrstnih učiteljih. Teh — priznati moramo — žalibog ni ravno veliko število. Ko bi pa imela tako bridke

izkušnje kakor jaz in še marsikatera moja koleginja, bi gotovo drugače sodila. Da — to moramo priznati gđc. tovarišici — telesno so moški močnejši od nas; toda ne gre za fizično moč. Veselje do poklica, krepka volja, to bistri duha in ga stori zmožnega tudi za težavno delo.

Ponižnost je sicer lepa čednost, kjer je na mestu. A ne ponižujmo se tam, kjer je treba energično nastopiti. Že itak so moške moči boljše plačane od nas, imajo pa primeroma manj pouka, nego me. Pa pustimo plače, saj kdor dela samo za plačo, stori itak malo. Tudi v drugih ozirih nas zapostavljajo. In me naj vsemu pritrdimo? Ne in zopet ne! Prav pravi pesnik:

»Kadar svojih iščeš ti pravic,
pokonci glavo nosi;
ponižnika ves svet tepta
in le za norca ga ima —
zahtevaj, nič ne prosi!

To je torej ne le moje mnenje, ampak mnenje mnogih mojih tovarišic. Vam pa, drage koleginje, ki čitate »Slov. Učitelja«, zakličem: Le z veseljem na delo, pogumno v boj za mladino, četudi smo le ženske — toda ženske krepke volje! Plačilo nas čaka pri Njem, ki ne pozna razlike.

Zgledi iz primerjalnega zemljepisja.

— a —.

IV.

Oglejmo si še nekoliko posamezne dežele in države z ozirom na poljedelstvo, živinorejo, rudništvo, obrt, trgovino in omiko.

V Avstro-Ogrski se peča skoraj tri četrtine prebivalstva s poljedelstvom. Največ žita pridelava Ogrska (zlasti Banat), potem Slavonija, Galicija, mnogo tudi Moravska in Češka. Ogrska pridelava poleg Francoske in Italije največ vina v Evropi. Mnogo vina pridelajo tudi Nižja Avstrijska, južna Štajerska in Tirolska, Dalmacija, Primorska, Hrvaška, nekaj tudi Kranjska in Moravska. Južno sadje izvažajo Dalmacija, Primorska, južna Tirolska, deloma tudi Kranjska iz Vipavske doline. Glede živinoreje je zopet prva Ogrska, ki izvažata konje, govedi in prešiče, zadnje tudi Hrvaška in Bosna. Lepo goved imajo planinske dežele, najlepše ovce pa na Moravskem. Mnogo kurenine izvažajo s Hrvaškega, Moravskega in Češkega.

Žlahtnih rudnin (zlato, srebro) dobe največ na Ogrskem in Češkem, železa v planinskih deželah (posebno na Štajerskem), svinec na Koroškem, živo srebro na Kranjskem, baker na Tirolskem. Veliko soli dobimo iz Galicije, Solnograške in Primorske, Kranjska nima nič soli. Največ premoga ima Češka, Moravska, Šlezija in Štajerska. Brez lastnega premoga sta pa Bukovina in Solnograška. Železne rude primanjkuje Primorski in Dalmaciji.

Obrt je najbolj razvita v deželah, ki imajo mnogo premoga, to so zlasti severne dežele: Češka, Moravska in Šlezija, tam je tudi največ razno-

vrstnih tovarn. Mnogo tovarn za bombaževe izdelke je pa tudi na Nižjem Avstrijskem in Predarlskem.

Štajerska, Gornje Avstrijska in Koroška imajo mnogo fužin in tovarn za železne izdelke. Nekaj jih imamo tudi na Kranjskem na Javorniku in Savi, potem v Beli peči in v Tržiču. V Steyeru so največje tovarne za orožje.

Trgovino pospešujejo predvsem dobre ceste, železnice, plovne reke in morje. Naša država ima vse to na razpolago, vendar je razlika med posameznimi deželami. Najbolj obdarjena je Češka, ki ima tudi največjo obrt. Zato izvaža svoje izdelke ne le v druge kronovine, ampak tudi v druge države (zlasti sladkor in steklo). Ogrska prodaja svoje žito na vse strani, mnogo moke dobi tudi Kranjska iz Banata. Statistisches Taschenbuch od prof. dr. F. Umlaufa nam pove, da je imela Avstro-Ogrska l. 1905. skoraj 42.000 km dolgo železniško progo. Vrednost uvažanega blaga je znašala l. 1904. skoraj 2164 milijonov kron, izvažanega pa nad 2147 milijonov kron. Morsko trgovino ima večinoma v rokah družba »avstrijski Lloyd« v Trstu. L. 1904. so našteali 250 trgovskih parnikov z 262.409 tonami in 13.304 jadrnikov z 51.724 tonami (1 tona = 1000 kg). Vse glavne reke so plovne za parnike, in sicer Donava od Pasava, Sava od Siska, Drava od Oseka, Tisa od Tokaja, Laba od izliva Vltave, Vltava od Prage. L. 1905. je imela tudi že Bosna 1093 km dolgo železniško progo. Iz Bosne se zlasti izvaža les in živina. Kranjska največ blaga uvažja, izvaža pa med, vosek, sadje, zelje in prešiče, zadnje zlasti na Koroško, zelje pa v Italijo in celo v Egipt.

Glede omike in izobrazbe je velika razlika med severnimi in južnimi deželami. Največ šol imajo Nemci in Čehi, zato pa tudi najmanj analfabetov. Slovencem primanjkuje posebno dobrih strokovnih šol, semtertja, zlasti v hribovitih krajih, pa tudi ljudskih. Šole so večinoma ustanovljene na podlagi materne jezika, le na Koroškem in v Istri se ne drže vedno tega edino pravega pedagoškega načela. Slovenci imamo tudi premalo meščanskih šol, ki pogostoma nadomeščajo strokovne šole, ako so ž njimi združeni praktični tečaji.

V.

Primerjaje Avstro-Ogrsko kot poljedelsko državo z drugimi — jo prekosi edino le Rusija. Mnogo žita in moke izvažajo tudi Rumunija, Bolgarija in Srbija, riž in olje pa Italija. Tudi Kitajska je poljedelska država (čaj, riž, svila). Mnogo vina pridelajo poleg že imenovanih držav tudi Španija, Portugalska in Grška. Vzorno živinorejo ima Švica in Holandska, Angleška najlepše konje, ovce pa Španska. Glede rudnin pa tudi le Rusija prekaša našo državo. Največ in najboljši premog pa ima Angleška, zato pa tudi največjo obrt. Med obrtne države pa štejemo tudi Francijo, Nemčijo in Belgijo. Znamenito kovinsko obrt ima tudi Japonska in Severne države v Ameriki (razne stroje).

Ker ima Angleška največ kolonij, je tudi prva trgovska država na svetu. Jako razvito trgovino imajo pa tudi Francija, Nemčija, Nizozemska,

Italija in Severne države (bombaž, mast, moko, usnje). Argentinija v Južni Ameriki pa izvažajo posebno veliko mesa v Evropo. Obširnost trgovine je pa najbolj razvidna iz sledečih podatkov: L. 1905. je znašala vrednost angleškega uvoza 11.546 milijonov mark (1 M = 1·18 K), izvoza pa 6742 milijonov. Trgovsko brodovje je štelo l. 1904. parnikov 10.370 z 8,752.000 tonami, jadernikov pa 10.210 z 1,803.000 tonami. — L. 1903. je uvažala Francija blaga za 4924 milijonov mark, izvažala pa za 4517 milijonov mark. Trgovskih parnikov je pa imela 1904. l. — 1383 s 585.000 tonami, jadnikov 14.910 s 650.000 tonami. — Nemčija je uvažala l. 1904. blaga v vrednosti 6864 milijonov, izvažala pa za 5316 milijonov mark. Parnikov je imela 1622 z 1,739.000 tonami, jadnikov pa 2534 s 582.000 tonami. — Uvoz Nizozemske je znašal 4081 milijonov mark vrednosti, izvoz pa 3350 milijonov mark. Trgovskih parnikov je imela (l. 1905.) 269 s 341.000 tonami, jadnikov pa 463 z 58.000 tonami. — Italija je uvažala blaga v vrednosti 1586 milijonov mark, izvažala pa za 1301 milijon mark. Trgovsko brodovje je obsegalo 501 parnik s 460.000 tonami in 5153 jadnikov s 584.000 tonami.

Zedinjene države severne Amerike so l. 1904. uvažale blaga v vrednosti 4700 milijonov mark, izvažale pa za 6517 milijonov mark. Trgovskih parnikov je bilo 8463 s 3,595.000 tonami, jadnikov pa 16.095 z 2,696.000 tonami. — Argentinija je uvažala v vrednosti 848 milijonov mark, izvažala pa za 1063 milijonov mark. L. 1902. je imela 101 parnik z 39.000 tonami in 151 jadnikov z 38.000 tonami. — Brazilija, ki je veliko večja država, je imela precej manj prometa (273 milijonov mark oziroma 483 milijonov); izvažajo pa zelo veliko kave.

Trgovina male Nizozemske je torej mnogo večja kakor Avstro-Ogrske, to pa vsled bogatih kolonij (Sundski otoki — Java). — Od evropskih velesil nam je omeniti še Rusijo. Leta 1903. je znašala vrednost uvažanega blaga nad 2500 milijonov mark, izvažanega pa nad 3435 milijonov mark. L. 1904. je imela 1158 trgovskih parnikov s 428.000 tonami in 4991 jadnikov s 572.000 tonami.

Kakor je že bilo omenjeno, trgovino jako pospešujejo tudi železnice. Primeroma največ železnic ima mala Belgija, njene proge so merile (l. 1904.) — 4568 km, tako da pride na 100 km² ozemlja 28 km železnice, v Švici je na istem ozemlju 12·5 km železnic, v Nemčiji 11·5 km, v Franciji 9·5 km, v naši monarhiji 7 km, na Ruskem pa komaj 1·5 km, akoravno je l. 1905. štela nad 65.700 km njena skupna železniška proga. Nemško železniško omrežje je pa merilo 56.267 km, naše 42.894 km, na Francoskem 46.008 km, na Angleškem 36.425 km in na Laškem 16.212 km. Zedinjene države severne Amerike pa imajo več železnic kakor vsa Evropa, namreč nad 400.000 km, in so glede trgovine druga država, le Anglija vsled bogastva Indije (bombaž, kava) jo prekaša.

VI.

Oglejmo si še nekoliko ustave posameznih držav. V Evropi in Aziji imamo z malo izjemo skoraj same monarhije, v Ameriki pa izključno le republike. V Evropi je le 5 republik, namreč Francija, Švica, Andora,

Monako in S. Marino. Cesarstvo imamo 4, druge države so z malo izjemo kraljestva.

Pomudimo se še nekoliko pri državah Južne Amerike. Tu imamo 7 držav, ki so večje kakor Avstro-Ogrska, in sicer Argentinijska (štirikrat), Bolivija (skoraj dvakrat), Brazilija (skoraj 14 krat) — zelo bogata država, katera izvažala mnogo kave in žlahtnih kamnov, je tudi največja v Južni Ameriki, šteje pa le nekaj nad 15 milijonov prebivalcev. Chile je za $\frac{1}{8}$ večja kakor naša država, Kolumbija za $\frac{4}{5}$ večja, Peru ($2\frac{3}{4}$ krat) Venezuela za $\frac{1}{3}$. Ostale države so vse manjše. Te so: Kostarika, Kuba, Haiti, Ekvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Panama, Paraguay, Uruguay in Salvador.

Največje mesto v Južni Ameriki je glavno mesto Argentinijske — Buenos Aires, ki šteje nad milijon prebivalcev, Rio de Janeiro (glavno mesto Brazilije) pa približno 800.000 prebivalcev (skoraj toliko kakor Budimpešta). To mesto prištevamo k tistim, ki svetovno slove zaradi krasne lege. To so Neapolj, Genua, Carigrad, Lizabona in Rio de Janeiro.

Učitelj narodov v svetovni vojski.

I. Kramar.

(Dalje).

3. Druga vojska v Mali Aziji.

Po kratkem odmoru obišče sv. Pavel svoje maloazijske vernike. Skozi Sirijo, Galacijo in Frigijo pride v Efez, kakor je Efežanom obljubil. Tu je ostal dve leti. Kakor Antiohija, Korint in Rim, je tudi Efez za vedno združen s Pavlovim imenom. Iz Efeza naj omenim posebno sledeče. Ondi dobi namreč sv. Pavel dvanajst mož, ki so se šteli med kristjane, o katerih pa izve, da še niso krščeni. Bili so učenci sv. Janeza Krstnika. Sv. Pavel jih je poučil, krstil in birmal. Sv. Luka piše v Dejanju apostolov: »Ko to začujejo, se dajo krstiti v imenu Gospoda Jezusa. In ko Pavel položi roke nanje, pride nanje Sv. Duh ter začno govoriti jezike in prerokovati. Vseh mož je bilo pa okrog dvanajst« (Dej. ap. 19, 5—7). Za zakrament svete birme je pročilo sv. Luka neovrgljive vrednosti. Tudi v Efezu je začel Pavel svoje delovanje v judovski shodnici, pa Judje so mu, kakor navadno, nasprotovali, zato popusti shodnico ter priredi krščansko šolo, v katero so tudi od drugod prihajali poslušati krščanski nauk. Sv. Luka poroča, da je Bog delal velike čudeže po Pavlovih rokah, tako da so celo potne robce od njegovega telesa in ovoje pokladali na bolnike, in bolezni so jih popustile in hudobni duhovi so šli iz njih.

Efez je bilo središče paganskega vražarstva. S kom so ljudje imeli zvezo, že beseda pomeni, kajti beseda vraža je sestava od vrag + ja, ta »ja« je osebni zaimsek tretje osebe ženskega spola; za vse tri spole v edninem številu se zove: i, ja, je; je silno važen še dandanes za sklanjo pridevnikov določene oblike v prvem sklonu, in sploh za vse sklone, pa tudi važen za tvoritev raznih samostalnikov, kakor duh + ja, h + j = š (duša), vrag + ja, g + j = ž (vraža) itd. To čarovanje in vražarstvo so Judje in

pagani zelo gojili ter se z njim pečali. To pa je zelo oviralo Pavlovo delovanje. Pa tudi tukaj mu je Bog pomagal. V Dejanju apostolov beremo, da je nekaj judovskih vražarjev in zarotovalcev poizkusilo v Jezusovem imenu izgnati hudobnega duha iz obsedencev, rekoč: »Zarotimo vas pri Jezusu, ki ga Pavel oznanja!« Hudobni duh pa odgovori: »Jezusa poznam in za Pavla vem, vi pa, kdo ste?« (Dej. ap. 19, 15—16.) Tem se pa slaba godi. Obsedenec plane nanje, jih vrže na tla ter nabije. Ta dogodek vzbudi velik strah pri Judih in paganih. Spoznali so, da se ne sme po nemarnem rabiti Jezusovo ime. Ta dogodek je rodil dobre posledice. Sv. Luka piše: »Mnogo vernikov pa pride ter izpovedo se in naznanijo svoja dela« (Dej. ap. 19, 18—19).

Sv. Luka govori tukaj o zakramentu sv. pokore.

Drugi uspeh je bil ta, da je mnogo vražarjev skupaj znosilo veliko čarovniških knjig ter jih sežgalo. Te knjige so cenili na 50.000 srebrnikov. Paganske zmote so torej padle, božja beseda pa je od dne do dne bolj rastla ter se krepila.

Javen upor proti krščanski veri pa Pavla prisili, da zapusti mesto. Ta upor je povzročil srebrar Demetri, ki je izdeloval srebrne hišice ali podobice Dijaninega templja, s katerim so se Efežani najbolj ponašali pred svetom. Dijanino svetišče je bilo svetovno čudo, ki so ga hodili tujci gledat od vseh strani, posebno ob praznikih. Umljivo je, da so tujci kupovali take podobe za spomin ter sploh v mestu pustili mnogo denarja. To je dajalo mnogo dobička delavcem. Zato je mož tudi dosegel svoj namen. Prizadeti delavci so šli po ulicah ter vpili: »Velika je efežanska Dijana.« Ves ta hrup je bil naperjen proti Pavlu. Ta je spoznal, da ne more več mirno delovati v Efezu, zato zapusti mesto ter gre preko Troade v Macedonijo, kjer obišče vsa že znana mesta; v Filipih najde pomočnika Tita, ki je prišel iz Korinta, kakor nam je že znano. Po vseh že znanih mestih izpodbuja sv. Pavel vernike, naj ostanejo trdni v Jezusovi veri in Cerkvi. Potem odpotuje v Korint, odkoder piše v Rim svoje znamenito in učeno pismo, da bi pripravil rimske kristjane na svoj prihod v Rim, kjer je deloval sam sv. Peter. Iz Korinta se vrne s svojimi tovariši, med katerimi je bil tudi sv. Luka, proti Troadi, kjer ga počakajo njegovi spremljevalci, sam pa ostane s sv. Lukom v Filipih, kjer praznuje veliko noč. Iz Filipov pa prideta v Troado. Sv. Luka piše v Dej. ap.: »Prvi dan po soboti, ko se zberemo kruh lomit, jim začne Pavel govoriti...« (Dej. ap. 20, 7.)

Že iz prvega pisma Korinčanom, ki ga je Pavel pisal proti koncu svojega bivanja v Efezu, spoznamo, da je Pavel uvedel nedeljo kot Gospodov dan: »Prvi dan tedna deni vsak izmed vas pri sebi na stran in spravi, kar se mu prav zdi, da se ne bo takrat zbiralo, ko pridem« (I. Kor. 16, 2). V Dejanju apostolov pa imamo tu prvič omenjeno, da so paganski kristjani začeli praznovati nedeljo namesto sobote. Hoteli so se ločiti od Judov. To pa je bilo tudi zelo primerno. V nedeljo je Gospod vstal od mrtvih, njegovo vstajenje pa je bila podlaga krščanski veri. V nedeljo je tudi Sveti Duh prišel nad apostole, takrat je bil rojstni dan sv. Cerkve. Praznovanje nedelje torej sega v prve čase krščanstva. Kakor spoznamo iz sporočila

sv. Luka, so takoj v prvih časih krščanstva praznovali nedeljo s sveto mašo in pridigo.

Potem je sv. Pavel prišel v mesto Ason ob Egejskem morju ter po ladji v Mitilene, mesto na otoku Lezbu, peljal se je mimo otokov Hios in Samos, mimo mesta Trogilj v Milet, staro in sloveče mesto v Joniji. Tukaj skliče vse cerkvene predstojnike iz Efeza in drugih azijskih mest, da se od njih poslovijo ter opominja, naj po njegovih navodilih in po njegovem zgledu pasejo Kristusovo čredo. Pravi jim, da ga bodo težko še kdaj videli, ker hoče iti v Jeruzalem, kjer ga čakajo vezi in stiske. Imenuje jih škofe, *ἐπίσκοποι*, t. j. nadzorniki, najbolj verjetno je, da je povabil k sebi škofe, mašnike in diakone, torej vse cerkvene služabnike. Slovo od njih je bilo prisrčno in pretresljivo, da so se vsi jokali ter se s poljubom poslovili od svojega duhovnega očeta. Iz tega nepopisno ganljivega slovesa se prepričamo, da Učitelj narodov ni pridobival samo duš za Jezusovo vero, ampak si je tudi, kakor ljubezniv vojskovodja, s čudovito silo osvojil srca svojih učencev. Potem so ga spremili na ladjo, s katero se je peljal s svojimi spremljevalci mimo otokov Kov in Rod v Pataro, od tam mimo Cipra naravnost proti Tiru, mestu v Feniciji, kjer je ostal nekaj dni pri ondotnih kristjanih; po prisrčnem slovesu odpotuje s svojimi tovariši v Cezarejo, odkoder je prišel v Jeruzalem na binkoštni praznik.

Ko je bil Pavel prišel v Jeruzalem na binkoštni praznik, prišli so kot romarji tudi Judje iz Male Azije, ki so strupeno sovražili apostola ter so s svojimi starimi lažmi razburjali Jude, češ da je Pavel judovske kristjane odvrčeval od Mozesove postave. Nastala je velika pobuna. Judje zgrabijo Pavla ter ga vlečejo iz templja, da bi ga umorili. Pa še o pravem času je bil obveščen rimski poveljnik, ki je prišel z nekaterimi častniki in z večjim oddelkom vojakov Pavlu na pomoč. Ni pa vedel, kdo je. Mislil je, da je moral izvršiti kak velik zločin, zato ga je velel zvezati v dve verigi ter odpeljati v grad Antonija. Pavel mu brž pove, odkod je, ter ga prosi, naj bi smel ljudstvu govoriti. Poveljnik mu dovoli; Pavel začne govoriti v hebrejskem jeziku. Splošno se je tedaj govorilo grško, a Pavel upa hrup ustaviti z besedami milega, povsod preziranega materinega jezika. Sam je ljubil svojo domovino in svoj jezik, pa tudi nesrečni narod, ki se je zaslepljen odvrčal od svojega Zveličarja. Svojemu narodu hoče govoriti o Mesiju v njegovem ljubem domačem jeziku. Ni bila prazna njegova nada. Česar niso mogle vojaške pesti, je dosegel vklenjeni Pavel z močjo materinega jezika. Ljudstvo se je pomirilo in utihnilo. V govoru, ki ga je Pavel imel, pravi, da je rojen iz Tarza v Ciliciji, vzgojen v Jeruzalemu, postave pa se je učil pri slovečem rabinu Gamalielu. Nato popisuje svoje izpreobrnjenje. Ko je pa povedal, da ga je Gospod določil za učitelja med pagani, so se Judje iznova vzdignili zoper njega. Poveljnik ga veli odpeljati ter bičati brez sodbe, ker je mislil, da ima pred seboj hudega zločinca. Pa Pavel se sklicuje na rimsko državljanstvo, ki je prepovedovalo koga kaznovati brez obsodbe. Zato ga je poveljnik velel peljati v preiskovalni zapor, najprej v Jeruzalem, potem pa v spremstvu vseh vrst vojaštva v Cezarejo; od tam ga pa odpeljejo kot jetnika v Rim, kjer pretrpi večleten zapor.

Ko je bil Pavel zaprt v Cezareji, je bil poglavar v Palestini Feliks, o katerem pravi rimski zgodovinar Tacit, da je v Judeji brez kazni izvrševal vsakovrstne hudobije, da je bil krut in nesramen proti podložnikom, proti rimskemu dvoru pa silno hinavski. Torej Pavlu se v Cezareji ni moglo dobro goditi. Judje iz Jeruzalema so Pavla pokrivem tožili, to je spoznal Feliks iz Pavlovega zagovora, vendar ga ni izpustil, ampak dve leti imel zaprtega v Cezareji, ne da bi ga bil kdaj poklical k sodbi.

Hinavskemu Feliksu je sledil kot prokurator Porcij Fest, ki je bil pošten in pravičen. Kmalu po svojem nastopu je zaslišal Pavla v pričo njegovih tožnikov. Judovski prvaki so Pavla na vso moč pokrivem tožili, češ da uči krivo vero, dela upore ter se je pregrešil celo z razžaljenjem cesarjevega veličanstva. Sojen bi moral biti v Jeruzalemu, pa Pavel je poznal Jude, ki so ga mislili že na potu v Jeruzalem umoriti, zato se je kot rimski državlján skliceval na cesarja. Fest potem reče: »Na cesarja si se sklical, k cesarju pojdeš.« (Dalje.)

Dobro učilo za zemljepisni pouk.

Janko Polák.

Zaradi učil smo dostikrat v zadregi, zakaj krajnim šolskim svetom tozadevna postojanka v letnem proračunu ni kaj vseč, nepoklicanim ter neveščim ljudem se zdi, da so učila nepotrebna navlaka, in še celo nekateri učitelji jih izlahka pogrešajo.

Omenjena obsodba je le prevečkrat resnična. Včasih se pa v kako učilo tudi preveč zaljubimo in zazdi se nam, da brez njega ne bomo mogli učiti. Vzrok tiči v tem, da raje gledamo nego mislimo.

»Ni vse zlato, kar se sveti« — tega pregovora naj se spomni učitelj, kadar izbira učila in spoznal bo, da se dá tuintam ob preprostem, doma izdelanem učilu učiti celo bolje, nego ob podrobno izvršenem tvorniškem izdelku.

Doma izdelana učila imajo veliko vrednost tudi zaraditega, ker jih poizkušajo učenci sami izdelati. Tem potom se druži duševni pouk z delom in delo se prenese iz šole na dom. In to je za šole na kmetih velikega pomena; zakaj razredi so na kmetih izvečine prenapolnjeni in zaraditega tudi manj pripravi za delovni pouk, kakršnega zahteva znani dr. Jurij Kerschensteiner in njegovi pristaši.

Če trdim, da so razredi na kmetih manj primerni za delovni pouk v zmislu Kerschensteinerjevem, ne mislim, da se na kmetih v tem oziru ne dá ničesar doseči. Da se dá, hočem dokazati na učilu za zemljepisni pouk, ki ga naredi lahko vsak učitelj brez posebno velikih stroškov.

Zbij zaboje v obliki kvadrata. Da ne bo preobširen in pretežak, naj meri v vsako stran kvečjemu po 1 m; globok naj bo kakih 30 cm. Napolni ga s presejanim peskom do 20 cm visoko. Postavi ga na tak prostor, da zbereš okolu njega lahko učence in da ti ga ne bo treba prenašati.

Tako si oskrbel šoli učilo, katero z različnimi malenkostmi, ki mu

jih moraš od časa do časa dodati, nadomesti skoro najboljše učilo za zemljepisni pouk, t. j. relief. V marsikaterem oziru to učilo relief še prekaša; zakaj vse nastaja pred očmi učencev, vse lahko razdereš brez posebne škode in vse se dá na tem učilu pokazati veliko bolj živo nego na reliefu. Največ pa je vredno to učilo zaradi tega, ker imajo na kmetih skoro pri vsaki hiši kup peska. Da se s peskom, blatom itd. otroci radi igrajo, vé vsakdo.

In sedaj se pogovorimo o porabi tega učila.

Pri zemljepisnem pouku bi rad pojasnil učencem sledeče pojme: mesto, trg, vas, cesto, železnico, predor, brzojav in telefon. V to svrho ni treba drugega, nego da prirediš primerno pokrajino. Opozorim te na to, da moraš pesek v zaboju pred uporabo rahlo poškopiti, da se ti hribovje itd. ne bode sproti podiralo. Ko si priredil pokrajino, popelji učence v mislih visoko nad pokrajino. Iz visočine se vidijo: mesta, trgi in vasi kot večje in manjše pike in zaradi tega rabimo na zemljevidu za označbo mest, trgov in vasi večje in manjše kroge. Take kroge imej pripravljene in razvrsti jih po pokrajini. Cesta se vidi raz visočino kot bela nit. Nit bele volne označi cesto. Železniška proga je bolj temna, črna nit označi železniško progo, ki veže mesta, trge in vasi. Mesto leži za hribom. Treba bo predora. Iz pločevine naredi podobo predora in vtakni ga skozi hrib. Mesta, trgi in vasi imajo brzojavne in telefonske zveze. Za to ti ni treba drugega nego nekoliko primernih palčic, po katerih razpelješ za brzojav nit črnega sukanca, za telefon nit belega.

Bodi uverjen, da ti bo tak pouk donesl več sadu nego kopica lepih podob in besedi. Učenci bodo tem potom zemljepisne pojme res umevali in kmalu bo domači kup peska izpremenjen v lepo pokrajino. Duševni pouk se bo družil z delom in samotvoritev privede učence do samostojnosti. In le tako bomo učili za življenje in ne za šolo.

Dojde čas, ko moraš učencem pri zemljepisnem pouku pojasniti sledeče pojme: jezero, reko in slap. Če uporabljaš nasvetovano učilo, boš brez težkoč pojasnil tudi te stvari. Kosček modrega stekla, ki ga položiš na primernem prostoru v pesek, kaže učencem jezero. Umno razpeljana nit modre volne pokaže učencem reko, njene pritoke, njeno porečje. Težavnejše je uprizoriti slap. Nekoliko spretnosti je treba, pa gre tudi to. Zagrebi v hrib, ki si ga naredil iz peska, posodico z vodo. Posodica mora imeti drobno cev. Voda, ki teče po cevi v dolino, pokaže učencem slap razločneje nego lepa podoba, zgovorno opisovanje.

Pri zemljepisnem pouku je treba učencem pojasniti tudi sledeče pojme: goro, relativno visočino, absolutno visočino, kopičasto gorovje, verižasto gorovje, ledenik, dolino podolžnico, dolino povprečnico, zaseko, prelaz, sedlo, podzemeljsko jamo, ognjenik in vroči vrelci. Iz peska nakopiči gore ostrice, oblice itd. Precej velika zelenkasta šipa, postavljena na primeren prostor v zaboju, kaže del morja. Če imaš vse to, pa ne bo težko dopovedati, kaj je absolutna in kaj relativna

visočina te in one gore. Več gor, ki se vrste druga ob drugi, kaže učencem kopičasto gorovje. Če pa razvrstiš gore v zaporedno vrsto, pa pokažeš učencem verižasto gorovje. Ledenik pojasniš prav lahko s kosom ledu, ki ga položiš med gorovje na primernem mestu. Med dvema vsporednima gorovjema nastane dolina podolžnica in od te v stranske smeri doline povprečnice. Na prav lahek način pojasnimo mladini tudi: zaseko, prelaz in sedlo. Treba je samo malo spretnosti. Kadar ponazorujemo učencem podzemeljsko jamo, moramo imeti pri rokah tudi nekoliko kapnikov. Priznati pa moram, da je za ponazorovanje in pojasnjevanje podzemeljskih jam, kakor tudi ognjenikov in vročih vrelcev pač najbolj umestna in prikladna dobra slika.

Na podoben način se pokaže in predoči učencem, kaj je visoka planota, nižina, močvirje, stepa, puščava, oaza in reka deževnica. Primerna razpredelitev peska pokaže učencem prav lepo visoko planoto in nižino. Za upodobitev močvirja je najbolj pripraven mah. Za stepo pa si vrežemo primerno plast travnate ježe. Puščavo in oazo utegneš uprizoriti s tem, da postaviš v pesek nekoliko iz papirja izrezanih palm. V puščavo spada tudi reka deževnica, t. j. ona vrsta rek, ki se napolnijo z vodo samo ob močnem deževju. To bi se morda pokazalo z nitjo, ki ne kaže izliva v jezero ali v morje.

Kaj pa celina, morje, polotok, otok, naplav, vdrtna, zaliv, preliv, prekop, ožina in kabel? Tudi za pojmovanje teh izrazov ne bomo v zadregi. Predvsem rabiš primerno veliko zelenkasto šipo. Ta označi morje. Za morjem pa prirediš pokrajino (celino) z vsemi dosedaj znanimi zemljepisnimi pojmi. Na zelenkasto šipo vsipaj pesek in radovednim učencem se pokažeta polotok, otok. Modra nit je veletok, ki vali šipino v morje. Nasuj ob izlivu veletoka peska — in naplovina v obliki delte je narejena. Učencem je pač treba povedati, da se to v resnici ne izvrši čez noč, temveč tekom dolgih dob. S primernim nasipovanjem peska prirediš tudi: zaliv, preliv, prekop in ožino. Vdrtno pa boš pokazal najlaže v celini za morjem; treba le, da položiš drugo zeleno šipo v celini globlje nego leži morska gladina. Kabel pa položi pod zeleno šipo, ki kaže morje, in učenci bodo spoznali, da kabel ni drugega nego brzojav, položen v globino morja.

Na podoben način pojasnimo tudi ostale zemljepisne pojme, ki jih tu nisem naštel. Vse dosedaj povedano je tako preprosto in lahko umljivo, da ne povzroča prav nobene preglavice.

Učilo je preprosto, toda tako dobro, da ga ne nadomesti izlepa kako drugo; pa tudi učinkovito je. Otroci res pojmiyo, kar se jim na ta način pokaže in prehod k čitanju zemljevida je lahek. Priporočam to učilo posebno za 3. šolsko leto; toda tudi v višjih šolskih letih ne bo v škodo.

Opomba: Kdor se hoče v to vprašanje bolj poglobiti, naj si oskrbi knjigo »Die Arbeitskunde«, ki jo je izdal c. kr. svetnik in okrajni šolski nadzornik Norbert Ladenbauer. Za 4 K jo dobiš pri A. Haaseju v Pragi.

Katehetsko gibanje.

Zaključno predavanje. 7. junija smo imeli katehetje v Ljubljani zadnji sestanek v tem šolskem letu, ker na srednjih šolah julija ne bo več pouka. Pri tem zborovanju je imel predavanje prof. dr. A. Levičnik. Namenjeno je bilo predvsem srednješolskim katehetom, poučno pa za vsakega vzgojitelja. Kot dopolnilo prejšnjih dveh referatov o problemu seksualnega vprašanja, je g. referent točno in jasno pokazal, kako zavreči ugovore proti zdržnosti. Dobe se namreč celo zdravniki, ki s svojimi perverzimi izjavami in neutemeljenimi trditvami, kakor da je zdržnost nekaj nemogočega in škodljivega, silno veliko škodujejo osobito pri mladini ter marsikoga zavedejo, da zajde na opolzka pota nenravnosti. Nasproti vsem tem škodljivim in neresničnim izjavam je treba postaviti zgodovinsko dejstvo, ki priča, da tako govorjenje ne drži. Nekateri zagovorniki svobodne ljubezni in svobodnega uživanja trde, da je zdržnost sicer možna, a škodljiva, češ, da vsled tega trpi organizem in da nastanejo živčne bolezni, histerija i. dr. — Tudi to ne drži, kajti zgodovina navaja celo vrsto mož-učenjakov, znanstvenikov, pesnikov, glasbenikov, slikarjev, ki niso okusili zakonskega življenja in so živeli čisto in zdržno. Tudi sloveči Foerster trdi, da bo seksualni abstinenc z zasmehom preziral trditve nemerodajnih zagovornikov svobodne ljubezni in seksualnega uživanja.

Popolna zdržnost je torej možna, zato se zahteva od vseh, ki ne živijo v zakonu. V premagovanju se kaže močnatost mladine. Čistost je moč, zdravje in oblast!

Pri razgovoru se je omenjala nepriključna razvada, ki se hoče vriniti med deklško mladino, da nastopajo gosposke deklice visoko razgaljenih nog, zraven pa s čisto kratkimi krili, ki ne segajo niti do kolen. Katehetova dolžnost je, da opozarja na tako neprimerno in dostikrat naravnost spotakljivo nošo ter

da priporoča dostojnost, sramežljivost, pa tudi skromnost v obleki. Predvsem naj svari, da se tako opravljene in z globoko razgaljenim podvratkom ne približajo mizi Gospodovi in da naj imajo ob takih prilikah nad koleno segajoče nogavice. — Tudi noša prstanov in druge navlake (ročne ure) naj bi se po možnosti odpravljale.

Nestor kranjskih katehetov, odlični naš katehetski pisatelj, vzgojitelj in mladinsoljub č. g. kanonik in prof. Anton Kržič je obhajal 2. junija sedemdesetletnico rojstva. Čut hvaležnosti in prijateljska dolžnost nas priganja, da te prilike ne prezremo, marveč se v prvi vrsti z jubilationom vred zahvalimo ljubemu Bogu za milost izredne duševne in telesne čilosti, ki mu dovoljuje, da še vedno z nezlomljeno silo ter občudovano marljivostjo posvečuje svoje znanje in moči v prid mladinski vzgoji in katehetskemu napredku. Naj setev, ki jo je tekom dolgih let vztrajno gojil ter vzorno negoval, rodi stotere sadove v blagor in korist našemu šolstvu in naši mladini. Bog daj svoj blagoslov!

Dva kateheta in prijatelja našega društva smo izgubili v kratkem času. Na obsoškem bojišču je dohitela nenadna smrt vrlega gospoda Josipa Pinterja, ki je služboval kot vojni kurat med slovenskimi vojaki-domobranci 27. pešpolka. Zadel ga je kap. Ves polk je žaloval za njim. V službi je bil nenavadno zvest in vztrajen. Ko se je n. pr. na Doberdobski planoti sanitejsko osobje vsak teden menjavalo, je on vztrajal celih 50 dni med hudimi boji na obvezovališču. Prehudi naporu so ga zdelali. Poprej je bil kaplan v Celju. Za naše gibanje se je trajno zanimal ter pridno prebiral list »Slov. Učitelj«. — Vrl katehet je bil tudi kaplan Anton Kovačič, ki je 19. maja v 46. letu umrl pri usmiljenih bratih v Gradcu. Zadnja njegova služba je bila v Vidmu ob Savi. Dokler je bil zdrav, je pridno dopisoval slovenskim listom. Imel je spretno pero. Sestavil, založil in izdal je tudi »Katekizem za prvence« ali »De-

tinsko bogoslužje» za uporabo katehetom in učiteljicam otroških vrtcev. (Maribor 1. 1903.) V tej knjižici, ki ima obliko koledarčka K. T. D., so na 140 straneh v kratkih, poljudnih in umevnih vprašanjih in odgovorih sestavljene verstvene resnice o Bogu in Odrešeniku. Morda se prilično pomenimo podrobneje o tem delcu.

Kako je pokojni Anton zasledoval vsak pojav na polju kateheze in vzgoje, priča komaj čitljiva dopisnica, ki jo je poslal uredništvu iz bolnišnice v Gradcu početkom maja. Izrekel je svojo sodbo o dvojnih lističih s kratkimi molitvicami za obhajance, ki še ne znajo čitati. Na smrt bolan piše: »Zadnje moči še napnem; ne da mi počivati. Ad »obh. pesem« Silvin Sardenka moram odločno trditi, da ne sodite prav. Sama mistika, pa še visoka. Vsaka vrstica potrebuje posebno razlago. In to ne sme biti za šolarje. Marsikatero katehetično sem pogodil in sem nameraval še izdati — a mrzle roke... Poskusil sem nadomestiti tisti dve pesmici:

Pred obhajilom:

Jezus moj!
V zakramentu skrit prebivaš,
da nam milost svojo vlivaš.
K tebi revno mi srce
čiste dviga vse želje.
Jezus moj!

Po obhajilu:

Jezus moj!
V srcu mojem zdaj ostani,
vsega hudega me brani;
vodi me in razsvetluj,
za nebesa odgojaj!
Jezus moj!

Katehetske beležke.

Vprašanje. Od nekega župnika smo prejeli naslednje vprašanje: »Ali sme katehet prihajati v šolo, kadar drago, ne oziraje se ne na dan, ne na uro, ali pa še celo med uro?«

Odgovor: § 122. š. i. u. r. pravi: Učitelji se morajo strogo držati predpisane učnega časa in vobče, ako ni uvedeno skupno nadzorovanje več razredov, priti četrt ure pred začetkom pouka v

svojo učilnico, da poskrbé za nemoten začetek pouka; sklepe učiteljske konference o nadzorovanju otrok morajo točno izvajati...

Katehetje v Ljubljani se po tem tudi ravnamo. Drugače je na deželi, kjer so veroučitelji dostikrat zadržani vsled opravi pri bolnikih ali v cerkvi. Tiste dni, ko ima katehet določene ure za krščanski nauk, mora pač skrbeti, da manj važne izzunšolske stvari odloži. Obiski, poslovanje v posojilnici in hranilnici ali zadrugi — se morajo pač umakniti šoli. Ako pride nujno obhajilo, obvesti o tem katehet takoj voditeljstvo šole in nadomesti, če le moč, izpuščene ure po dogovoru z učiteljstvom kasneje.

Poljubno in brez vzroka izpreminjati čas pouka, ali pa hoditi pozneje med uro v šolo, pa seveda ne sme ne učitelj, ne katehet. Tako svojevoljno ravnanje bi se prej ali slej bridko maščevalo. Točnost in vestnost priporoča vsakega človeka, nered in svojevoljnost mu jemlje ugled, veljavo in moč, zraven mu še pritisne pečat površnosti ali nebriznosti. — Kjer so redne razmere in med učiteljstvom in duhovščino ni razdora in ne edinosti, se glede dneva in ure za verouk marsikdaj izvrši d o g o v o r n o primer-na prememba, seveda ne na škodo verstvenemu pouku.

Primeri. Veliko se trudimo, da bi se katehetsko poučevanje izpopolnjevalo, da bi z uporabo naravnih in nadnaravnih pripomočkov dosegli čimveč sadov. Zasledujemo in beremo vzorne kateheze, sami jih izdelujemo in skušamo uveljaviti pri praktičnem pouku v šoli. Posledica? ... Tvarina, ki se tako vzorno obdela in prekuha, mora ostati otrokom v spominu, mora postati duševna last gojencev ter vplivati tudi na voljo, ki pretvori podane resnice in nauke v življenje. Katehet pa končno le ne bo potolažen in zadovoljen, kajti vsled pičlih ur, ki so mu odmerjene za verstveno poučevanje, bo zaostal in ne bo niti izdaleka obvladal stvarine, ki je določena za posamne oddelke, če se bo dosledno ravnal po pravilu: Skrbi, da bodo vse kateheze vzorno izdelane. Nedavno je rabil neki katehet to-le podobo: Če bi hotel vso predpisano stvarino obdelati po zahtevi vzornih katehez, bi bil podoben

železniškim uradnikom, ki opravljajo službo po predpisih. Kadar hočejo pošt-ni, železniški in razni drugi obratni urad-niki uganjati »pasivno rezistenco« ali štrajkati, začno izvrševati svoja dela in opravila natančno po predpisih, ki dolo-čajo in odredjajo toliko formalnosti in ne-bistvenih manipulacij, da se vse poslo-vanje zakasni, promet pa zagosti in za-baše. Nihče uradniku ne more očitati, da ni storil dolžnosti, ker je bil v svojem poslovanju pravzaprav še preveč tanko-vesten. Podobno bi prišel v zadrego tudi katehet, ako bi hotel vso snov spraviti na note, t. j. v okvire vzornih katehez. Kar bo storil, kar bo premler, bo vzorno, toda nazadnje bo prišel v zadrego. Tva-
na ga bo tlačila in morila; sam s seboj bo nezadovoljen, dasi se je veliko trudil.

Vsaka primera seveda nekoliko šepa. Tudi v tem slučaju moramo pristaviti, da pri katehezi, ki hoče biti vzorna, ni nič takega, kar bi imenovali »birokratično nakopičenje malenkostnih formalnosti in zunanosti; pri katehezi je vse potrebno in važno, dasi ločimo med tem, kar je bistveno potrebno, in kar ni tako nujno.

S tem pa nikakor ne maramo jemati veljave vzornim katehezam. Potrebne so in vsakdo, ki hoče biti kos svoji nalogi, ki se hoče otresti očitka, da je samo posili-katehet, bo stremil za tem, da iz-vršuje svoje katehetsko zvanje kolikor-moč vzorno; tega pa ne bo dosegel, če bi se na pouk ne pripravljaj, če ne bi skušal določene stvarine spraviti v okvir vzorne oblike, — vzorne kateheze. Treba je le gledati, da se ne zanemari nobena

minuta, da se žrtvuje za manj znano, a bolj važno stvarino več pozornosti in časa, da se omeji na najnujnejše točke vzorne kateheze. Kljub temu bo moral priznati in obžalovati, da nima več časa na razpolago.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Drugi grof Habsburški. Znano je, ka-ko je grof Habsburški, poznejši ustano-vitelj sedanje avstrijske cesarske hiše, uslužno prepustil duhovniku, ki je hitel k bolniku s sv. popotnico, svojega konja, da bi olajšal pot služabniku Gospodo-vemu. Enak slučaj se je pripetil nedavno na špansko-francoski meji. Španski kralj Alfonz XIII. se je peljal s svojim avto po cesti od San Sebastiana proti Tolozi. Med potjo naleti na duhovnika, ki je noseč Najsvetejše hitel k nekemu bol-niku, da ga previdi. Kralj povabi duhov-nika k sebi na avto, veli šoferju, naj se umakne ter se vsede sam na krmilo. Nato poizve za stanovanje bolnikovo, ki je k njemu duhovnik namenjen, in v ne-kaj minutah je bil avto pred stanovanjem bolnikovim. Kralj je poleg tega izročil družini bolnikovi lepo podporo v denarju.

Iz sedanje vojske. (Rožni venec.) V Kronbergu je bila okrog ognjišča zbrana domača družina, se grela in molila sveti rožni venec. Bilo je 18. maja. Granate so tulile okrog hiše. Naenkrat prileti cela granata skozi dimnik na ognjišče, razprši ogenj in mirno obleži. Nobenemu se ni nič zgodilo. Očiten dokaz božje pomoči po Mariji.

Učiteljski vestnik.

Poklonstvo. Novemu predsedniku voj-vodine Kranjske — Henriku grofu Attems, se je poklonila tudi deputacija »Slomškove zveze« (vodja deželnega iz-obraževališča v prisilni delavnici in član dež. š. sveta Adolf Sadar, mestna učiteljica gdčna M. Šerc, nadučitelj in obč. svetnik J. Jeglič).

Vodja A. Sadar je nagovoril g. pred-sednika nekako takole: Velec. g. deželni predsednik! Visokorodni g. grof! — Do-volite, da se Vam v imenu krščansko-

mislečega učiteljstva, zbranega v »Slom-škovi zvezi«, najvdaneje poklonimo in Vas najiskreneje pozdravimo kot svo-jega deželnega predsednika, zastopnika našega premilega cesarja v naši lepi do-movini.

Namen naše zveze je, podpirati ver-ske, pedagoške in domoljubne smotre šole temeljem katoliških načel ter za-govarjati gmotne stanovske interese učiteljstva. Naše prepričanje je, da je vera prvi in edini pogoj dobre vzgoje in

šole in da le veren človek odkrito in vztrajno ljubi svojo domovino in svojega vladarja. Dokaz temu so hrabri čini naših vojakov-junakov, ki so bili vzgojeni po teh načelih.

Zavedamo se pa tudi, da nas čaka še mnogo dela in napora za uresničenje naših idej. Z zaupanjem se torej obračamo na Vas, velerodni gospod grof, ter Vas prosimo ob tej priliki Vaše blagonaklonjenosti in pomoči, da bomo mogli uspešno delovati po geslu našega vzornika Slomška: »Vse za vero, dom, cesarja!«

Deželni predsednik grof Attems se je v lepi slovenščini zahvalil za pozdrav ter obljubil, da se bo za šolo, ki mu je najbolj pri srcu, s posebno pozornostjo zanimal. Tudi je poudarjal, da je vera in verska vzgoja prva stvar v šoli in da je versko življenje potrebno za učence kakor za učiteljstvo. Politika pa naj bo izključena. — Iste misli in želje je izrekel gospod predsednik tudi drugim učiteljskim korporacijam. — Deputacijo c. kr. šolskih nadzornikov je predstavil grofu Attems deželni šolski nadzornik dr. M. Opeka.

Konec šolskega leta na srednjih šolah. Naučni minister je odredil, naj se na srednjih šolah, dekljskih licejih, moških in ženskih učiteljskih ter na trgovskih in navtičnih šolah, na katerih bi se po obstoječih predpisih zaključil pouk 6. julija, zaključijo že v sredo, 28. junija in tudi razdele izpričujevala. Na ljudskih šolah bo sklep šolskega leta kakor ob normalnih rokih.

V Ljubljani nameravajo odrediti, da bi se na ljud. šolah skrčenj pouk nadaljeval tudi o počitnicah. Ako bo ta ukrep

veljal za vse, kar pa ni možno, bi že nekaj izdalo in bi se kaj doseglo. Če bo udeležba le prostovoljna, ni vredno, da bi pričenjali; izkušnja lanskega leta nas prepričuje. Ako bi se reklo: pouk bo samo za zanemarjene in za postopajoče, ne bo hotel biti nihče zanemarjen.

Deželni predsednik
grof Attems.

Od proste volje otrok in staršev ne pričakujemo veliko. Kot skrbni vzgojitelji se ne protivimo delu, saj moramo le želeči, če kakega otroka iztrgamo iz nevarnosti in propasti. Le to smo hoteli opozoriti, da bi se stvar ne prenaغلila in ne uredila, preden se ne pretresejo pomisleki in teškoče. Najbolje: nekaj obliгатnega in celotnega. Ako je otrok pod nadzorstvom dve, tri ure na dan, kdo bo garantiral za ostale ure — ali dni? Za zanemarjene otroke naj bi se ustanovilo več dnevnih zavetišč, kjer bi bili gojenci nadzorovani.

Iz odborove seje »Slomškove zveze« dne 10. junija 1916. Predsednik Jaklič je najprej poslavil spomin tovarišev-junakov, ki so dali življenje za domovino. Predvsem se je hvaležno spominjal padlega podpredsednika prof. Modica, ki smo bili nanj po pravici ponosni. Blag mu spomin! Pokoj njegovi duši!

Nato pozdravi navzočega odbornika častn. kanonika A. Kržiča, ki je te dni praznoval svojo sedemdesetletnico. Želi mu v imenu »Slom. zveze«, ki ji je bil od njenega početka krepak steber in trajna opora, naj bi mu ljubi Bog dal še v bodoče čvrsto zdravje, da bi mogel še naprej tako uspešno in blagonsno žrtvovati svoje zmožnosti za blagor krščanskega učiteljstva, katol. šolstva in vzgoje.

Predsednik nadalje poroča, da je zopet obljubljena kranjskemu učiteljstvu draginjska podpora.

Vsled smrti prof. Modica je bilo treba popolniti mesto podpredsednika »Slom. zveze«. Izvoljen je bil soglasno odbor-
nik A. Čadež.

Nato je sledil daljši razgovor o vabilu, naj bi »Slom. zveza« pristopila in sodelovala v organizaciji »Narodni kulturni svet vseslov. učiteljstva«, ki jo namerava ustanoviti nasprotna učiteljska zveza.

Po temeljitem preudarku se je odbor odločil za odklonilno stališče iz sledečih razlogov:

a) Vsled vojskega časa zadeva ni tako aktualna in ni posebnega upanja, da bi se udejevala.

b) Sodelovanje naše zveze v nameravani organizaciji, ki nje snovateli zagovarjajo nam uprav nasprotna načela osobito glede verstvene in npravstvene vzgoje, bi bilo povečini onemogočeno.

c) Kar bo nameravana organizacija započela dobrega, bo naša zveza, ki ima ugotovljena trdna načela, itak krepko podpirala.

d) Vpliv naše zveze je vsestransko napredoval. S svojim ugledom in jasnimi načeli je »Slom. zveza« dosegla in — tako upamo — bo dosegala tudi v bodoče v vsakem oziru najlepše uspehe.

Odobri se naknadno ukrep ožjega odseka, ki je na račun zveze podpisal 200 K IV. vojne posojila.

V »Slom. zvezo« so bili na novo sprejeti gg. in gdčne: Nadučitelj Žagar Ivan — Kamna gorica (sedaj nadporočnik na bojišču); Stegovec Ivan — Višnja gora; Paternoster Ivanka — Tržič; Pirc Stana — Ljubljana; Komljanec Alojzija — Škocijan pri Mokronogu; Kuralt Tonka — Predoslje; Hribar Olga — Vavtavas; Kosec Nežica — Brusnice; Lapajne Marija — Zagradec; Schweiger Hedvika — Čatež; Štrumbelj Pavla — Nemška vas; Sušnik Marija — Prečina; Jeraj Valerija — Gor. Sušice; Ropas Ervina — Soteska; Zore Frančiška — Št. Vid na Dol.; Cerar Ivanka — Spod. Šiška; Leskovec Pavla — Sp. Šiška; Kersnik-Rottova — Pevma pri Gorici; Oman Anton — kaplan v Za-

gorju o. S.; Peternelj Pavla — Škofja Loka; Čik Karel, župnik v Žabnici; Jalen Janez, kaplan v Srednji vasi (Boh.); Stupica Josip, kaplan v Šmartnu pri L.; Trtnik Alma — Ljubljana; Triller Alojzija — Sv. Križ n. J.; Sačaj Alojzij, kaplan pri Sv. Lovrencu n. Dr. p.; Zajc Adela — Sp. Šiška; Dekleva Ivanka — Radovica; Groznik Angela — Šmarije, Črtani dve članici in en član.

Predsednik naznani, da bo v kratkem razpisanih 131 učiteljskih mest. Posamezni učitelji in učiteljice naj vložijo po več prošnji, da ne bodo obsipana s peticijami samo nekatera mesta.

Imenovanja: Ljubljana - okolica. Angela Lombar, supl., Vič. — Črnomelj. Ana Breznik, zač. učit., Črnomelj; Cirila Golia, zač. učit., Metlika. — Kamnik. M. Elekta Schlegel in s. Imelda Koncilja, učit. zas. dekl. osemrazrednice, Mekinje. — Kočevje. Marija Tiegel, supl., Vel. Lašče; Angela Mandelj, supl., Osilnica ob Kolpi; Angela Ravnik, supl., Sodražica. — Kranj. Pavla Močnik, supl. na deš. š., Škofja Loka; Marta Reich, supl., Sora. — Krško. Helena Komac, supl., Št. Rupert. — Logatec. Elizabeta Kovačič, supl., Planina; Marija Očahar, supl., Bloke; Gabrijele Rajer, supl., Spod. Idrija. — Novo mesto. Marija Lapajne, supl., Orehovica; Ana Tylli, supl., Topla Reber. — Postojna. Štefanijska Pupis, supl., Košana; Ema Miselj, zač. voditeljica Košana. — Radovljica. Helena Sodja, supl., Jesenice.

Letno poročilo (1915) o ljudskem šolstvu na Kranjskem.

I. Število šol: A. Javnih: 2 meščanski, 171 enorazrednih, 121 dvorazrednih, 49 trirazrednih, 46 štirirazrednih, 23 petrazrednih, 14 šestrazrednih in 6 osemrazrednih ljudskih šol, skupaj 430 šol; izmed teh je 18 deških, 13 deklških in 399 mešanih; po učnem jeziku pa: 390 slovenskih, 34 nemških in 10 utrakvističnih. Razen tega sta še 2 štirirazredni vadnici s slov. in nem. učnim jezikom, 1 za dečke in 1 za deklice. — B. Privatnih: 4 meščanske za deklice (1 s slov., 1 z nem. in 2 s slov. in nem. učnim jezikom), 6 enorazrednih, 3 dvorazredne, 1 trirazr., 4 štirirazr., 7 petrazr., 1 se-

demrazr. in 4 osemrazredne, skupaj 26 ljudskih šol; izmed teh 3 deške, 11 dekliških in 12 mešanih; po učnem jeziku pa: 14 nemških, 9 slovenskih in 3 utrakvistične. Razen tega še 3 vadnice za deklice, vsaka s 5 razredi, in sicer 1 z nem., 1 s slov. in 1 s slov.-nem. učnim jezikom.

II. **Število a) šol o godnih otrok:** 49.469 dečkov, 49.300 deklic, skupaj 98.769; izmed teh obiskuje 45 dečkov in 23 deklic (skupaj 68 otrok) javne meščanske šole; 38.074 dečkov, 36.498 deklic, skupaj 74.752 otrok splošne ljudske šole; 6724 dečkov, 7128 deklic, skupaj 13.852 ponavljavne šole; 80 otrok privatne meščanske, 3460 privatne ljudske šole, skupaj 3593 otrok; — b) **šol o biskujejočih otrok:** 45.069 dečkov, 44.305 deklic, skupaj 89.104 otrok in 134 dečkov, 129 deklic, skupaj 263 na vadicah.

III. **Učiteljstvo javnih in privatnih ljudskih in meščanskih šol:** na javnih meščanskih šolah: 10 moških, 1 ženska, skupaj 11 učnih moči; na javnih ljudskih šolah: 497 moških, 768 ženskih, skupaj 1265 učnih moči; na privatnih ljudskih šolah: 37 moških, 115 ženskih, skupaj 152 učnih moči; dalje 392 katehetov, 31 učiteljic ženskih ročnih del, 6 učiteljev, 6 učiteljic in 1 katehet na c. kr. vadicah; 2 učitelja in 20 učiteljic na privatnih vadicah.

IV. **Mobiliziranih** je (do zadnjega prebranja) 206, to je 41,4% kranjskih učiteljev.

V. **Število učiteljskih kandidatov in kandidatinj:** a) na c. kr. moškem učiteljsku v Ljubljani je bilo 126 kandidatov; izmed teh je bilo mobiliziranih 36; zrelostno izpričevalo je dobilo 17 kandidatov in 2 eksternista; b) na c. kr. ženskem učiteljsku v Ljubljani je bilo 138 kandidatinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 36 kandidatinj, 9 eksternistinj, 1 eksternistinja za ženska ročna dela in 5 eksternistinj za otroške vrtnarice; c) na privatnem ženskem učiteljsku pri uršulinkah v Ljubljani je bilo 29 kandidatinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 29 kandidatinj in 3 za ženska ročna dela; d) na privatnem ženskem učiteljsku šolskega kuratorija je bilo 44 kandidatinj; zre-

lostno izpričevalo je dobilo 22 kandidatinj; e) na privatnem ženskem učiteljsku pri uršulinkah v Škofji Loki je bilo 41 kandidatinj.

Mestni šolski svet v Ljubljani. Zastopnikom deželne odbora v mestnem šolskem svetu ljubljanskem je imenovan nadučitelj Janko Jeglič, namestnikom pa mestni učitelj Avgust Pirc.

25 odstotna draginjska podpora od polovične temeljne plače z veljavnostjo od 1. maja 1916 dalje je priznal deželni odbor kranjski mobiliziranim učiteljem-samcem.

Deželni šolski svet je predlagal, da se opusti pripravljalni tečaj na realki v Idriji. — V VIII. čin. razred se pomaknejo profesorji: dr. Jos. Demšar, J. Nardin, J. Dolar, Josip Mazi, B. Bähler.

Razpis učiteljskih služb. Dež. š. svet bo razpisal celo vrsto izpraznjenih učnih mest, in sicer v skupnem razglasu. Poskrbelo se bo, da bodo o tem razpisu obveščeni tudi učitelji-vojaki. Rok za vlaganje prošenj traja najmanj dva meseca. Učitelji-vojaki prosijo za svoja mesta lahko kar na vojnopoštni dopisnici. Za one, ki se pogrešajo ali so v ujetništvu, ali za katere ni gotovo, da bi izvedeli za ta razglas, prosi lahko žena, kak drug sorodnik, varih ali dotično šolsko vodstvo. Prošnje je nasloviti za vsako službo na dotični okrajni šolski svet. Nanovo nameščeno učiteljstvo se uredi v statusu pozneje.

Tovariši-vojaki. Nadučitelj Silvester naznanja iz Marijinskega (v Tolski guberniji), da že od avgusta 1915 ni dobil iz domovine nobenega obvestila. Pisalo se mu je večkrat, in sicer s trojnim naslovom. Mora biti pač velika zanikanost in nebrižnost na ondodnih poštnih uradih, oziroma vojnih poštah. — Podpisal se je »Vaš trpeči Silvester«. — Praporščak Iv. Primožič piše, da je bil o velikonočnih praznikih močno zbolel, da so ga prepeljavali po raznih (6) bolnišnicah, slednjič je došel v Brno, kjer je že okrevljal. Sedaj je nastopil štiritjedenski dopust.

Izpit učne usposobljenosti je delalo v letu 1915. na ljubljanskem učiteljsku: za meščanske šole 2 učiteljici, za ljudske šole 9 učiteljev in 62 učiteljic; izmed teh aprobiranih za mešč. šole 2 učiteljici (1

za nem., 1 za slov. in nem. učni jezik), za ljudske šole 8 učiteljev (2 za nem., 6 za slov. in nem. učni jezik), 57 učiteljic (10 za nem., 2 za slov. in 45 za slov. in nem. učni jezik), 1 učitelj iz nemščine kot učni predmet in 1 učitelj dopolnilni izpit iz verouka.

Samopomoč. Načelstvo društva »Samopomoč« opozarja člane, naj pravočasno plačujejo letne kakor tudi ob smrtne doneske. Položnic sedaj ob vojnem času društvo ne pošilja.

Nesrečna smrt. Ob Adriji je utonil rezervni nadporočnik Jurij Neisser, poprej učitelj na c. kr. vadnici v Celovcu.

Vojneža posojila (IV.) je podpisala »Slomškova zveza« 200 K.

Za šolskega nadzornika v Belgradu je imenovan poročnik Stanko Majcen iz Maribora.

Bojišče. Ranjen je bil nadporočnik Ivan Glinšek, poprej učitelj pri Sv. Juriju pod Rogaško goro. Nahajal se je že od početka vojne na bojišču; rano je dobil od italijanske krogle. — Zlat za-

služni križec je dobil Jožef Messner, učitelj v Tinjah, sedaj praporščak. Reševal je z uspehom vsled plazov zasute vojake. — S srebrno hrabrostno kolajno I. razreda so odlikovani slovenski učitelji: Franc Mejovšek, učitelj v Jarenini in poročnik 4. bosanskoherc. pešpolka; Franc Čuček, učitelj pri Sv. Antonu v Slov. gor. in poročnik v 26. domobranskem pešpolku; Maksimilijan Smole, učitelj v Račju in praporščak 26. domobranskega pešpolka; s srebrno hrabrostno kolajno II. razreda: Maksimilijan Viher, okrajni pomožni učitelj v Mariboru in poročnik v 2. polku deželnih strelcev; Anton Mohar, učitelj pri Sv. Marjeti na Dravskem polju in praporščak v 26. domobranskem pešpolku je odlikovan z bronasto hrabrostno kolajno; Ljudovik Varl, učitelj v Poljčanah in računski podčastnik v 47. pešpolku, je odlikovan s srebrnim zaslužnim križcem na traku hrabrostne kolajne; Friderik Pučelik, učitelj v Lajteršpergu pri Mariboru, je prejel najvišjo pohvalo in priznanje.

Vzgoja.

Vojaška vzgoja in šola. O tem vprašanju so sestavila katoliška učiteljska društva na Bavarskem obširno spomenico ter jo poslala naučnemu ministrstvu. Obrazložena so v tej spomenici načela, ki jih zagovarja učitelstvo katoliških učiteljskih organizacij glede vojaške vzgoje, v kolikor posega v obseg šolskega delokroga in šolskih vzgojnih zahtev. Med drugimi se nahajajo v dotični vlogi tudi naslednje točke:

»Med nedostatke, ki utegnejo imeti v zdravstvenem in vzgojnem oziru hude in škodljive posledice, prištevamo: uporabo orožja, pomanjkljivost miru in spanja, kršenje vneme za učenje in učnega časa; dalje če se rahlja potrebni ožji stik z družino, če se mladina navaja na ulično in nočno življenje, če se oskrunja posvečevanje nedelje, če se daje večja prilika za alkoholno uživanje in kajenje tobaka in obenem s tem rastejo izdatki. Velikega pomisleka je vredno vprašanje,

ali kaže mladino že od 12. leta dalje siliti v posebna društva. Pedagoški krogi odločno zahtevajo, da se mladinska vzgoja loči od prave vojaške priprave med mladino. Naša dosedanja odgoja v šoli in vojašnici — četudi je poslednja bila kratka — se je dobro obnesla. Tudi najveljavnejši naši vojskovodje to priznavajo in poudarjajo, »da le učenje pokaže mladini prava pota«. Vzajemno vzgojevanje in likanje v šoli in domači hiši bo tudi v bodoče vsajalo mladini najvažnejše vojaške vrline in čednosti ter njih podlago v versko-nravnem, kakor tudi v domoljubnem oziru. V nasprotju s pretirano humaniteto je treba mladino napeljavati in navajati za resne napore in strogo samovzgojo. Verskim vplivom, ki naj prešinjajo celotno šolstvo, naj se umaknejo vse ovire. Z večjo pozornostjo naj se neguje zdravje, in sicer potom telovadbe, izletov, plavanja itd. i v ljudski i v nadaljevalni šoli. Vojaškim potrebam bi se moglo prav posebno ustre-

zati v nadaljevalni šoli pri telovadbi, in sicer s tem, da bi se vzdrževala stroga disciplina, da bi se gojile utrjevalne in krepilne vaje, da bi se vse vaje spravile v ožji stik z vojaškim poveljevanjem itd.»

Izrednega in tehtnega pomena je zlasti zahteva, da naj bi se mladina nadaljevalne šole v javnosti nekoliko bolj zavarovala in zaščitila pred nevarnostjo, ki ji preti v npravnstvenem, moralnem in zdravstvenem oziru. Zato naj bi se premišljevalo, če kaže, da bi se v prihodnje mladina že s 16. letom odvezala vsake šolske in vzgojne obveznosti. Katoliška učiteljska društva pripomnijo dalje, da bi se imela zgolj vojaška vzgoja pričeti šele s 17. letom, in da naj bi bila obvezna za vse zdrave mladeniče. — Vse podrobnosti naj bi se vzajemno z vojaško in šolsko oblastjo izvršile.

Samoumori med šolsko mladino v novejšem času niso tako redki. Vzroki so različni, večinoma je pa vzrok slaba vzgoja; tudi če se reče: vzrok je slab šolski napredek, je slednjič krivda le v slabi vzgoji. Vzrok slabe vzgoje je večinoma slabo nadzorstvo otrok v domači hiši. Otroci bero večkrat take knjige, ki razburjajo njih domišljijo, to so zlasti indijske povesti (vsled tega so na Nemškem prepovedali za šolske knjižnice K. Mayeve povesti); pogostoma je vzrok tudi telesna samoskrunba, ki uničuje živce; včasih pa tudi zanemarjanje in zaničevanje otrok v domači hiši. Otroci postanejo otožni in iščejo samoto; začne se razvijati duševna bolezen — melanholija, — ki jih tira nazadnje v samoumor. Domišljujejo si, da jih vse črti; morebiti vidijo v svoji — bolni preganjalni domišljiji — celo strahove. Redkokdaj se jih loti megalomanija — visoka bolna domišljija (previsoko mnenje o svoji osebi).

To preprečiti je pač važna naloga vzgojitelja, ki se je mora lotiti o pravem času, to je v začetku bolezni. Take otroke je treba pridobiti za družbo, kar se najlaže posreči s primernimi igrami in pa z ljubeznivim ravnanjem v domači družini. Tudi slab šolski napredek

je treba včasih izpregledati, zlasti ako otrok ni nadarjen ali pa morebiti doma celo ni imel prilike, da bi se mirno in temeljito učil. Zanemariti se pa seveda ne sme tega, kar je bistveno in glavno, namreč verstvo in verstveno življenje.

—a—

Protialkoholne slike. Ljubljanski stalni odbor je z ozirom na dopis dež. šolskega sveta, naj se izjavi o protialkoholnih slikah, ki jih je sestavil mestni učitelj Fr. Petrič, pod predsedstvom nadzornika Fr. Lavtižarja izjavil naslednje:

Treznost šolske mladine je predpogoj ne le za verstveno-nravno vzgojo, temveč tudi za uspešen pouk in izobrazbo mladine ter za napredek šole sploh. Da je protialkoholno gibanje neizmerne važnosti, dokazuje tudi vojna; zato je vredno vsestranske podpore ne le zunaj šole, ampak še predvsem v šoli. Treznost je poleg verske zaslombe zelo močna obramba proti nenravnosti. Trezen rod — čist rod. Koder se družita treznost in vera, tam je doma poštenost, čistost, delavnost, zdravje, sreča in zadovoljnost.

Toplo je torej priporočati, da se vse učiteljstvo zainteresira za to gibanje in mu v bodoče posveti vso pozornost v šoli in izvan šole. Prebira in priporoča naj »Zlato dobo«; ta list naj bo v vsaki šolski knjižnici. (Letna naročnina 3 K.)

V šoli naj se za pouk o treznosti porabi vsaka prilika. Dokler protialkoholni pouk ni vpeljan v šole kot obliгатni predmet, naj se porabi vsaka prilika, da se mladini pokaže škodljivce-alkohol v pravi luči.

V ta namen potrebujemo dobrih, šoli primernih nazornih slik. Zato z zadovoljstvom pozdravljamo izdajo protialkoholnih slik, ki jih je po raznih virih osnoval učitelj Fr. Petrič. Nujno se priporoča, da se slike prav kmalu natisnejo in dajo šolam v uporabo. — (Vse ljubljanske mestne in zasebne ljudske šole bodo naročile po en izvod zgornaj označenih slik.)

Kdo si pridobi spoštovanje? V begunskem taborišču v Brucku ob L. so imeli sv. misijon za naše Slovence; obhajanih je bilo do 6000 oseb. V poročilu o tej cerkveni slovesnosti beremo tudi to-le: Gospodične učiteljice in gospodje učitelji so se udeleževali sv. misijona ter skupno in očitno prejeli svete zakramente ter tako dali lep zgled drugim vernikom in si pridobili spoštovanje vseh beguncev.

Preosnova šole. Tudi angleški list »Daily News« se peča s preosnovo šole in z reformo pouka in vzgoje, ki bo glavna skrb vladajočih mož po sedanjih vojski. — »V šoli bodočnosti« — tako modruje ta list — »naj ne odločuje in naj nima več glavne vloge umetnost in literatura, pač pa tehnika in znanost. Napočiti mora doba, ko bo nehala biti znanost zgolj predprava nekaterih, nekaj posebnega, izrednega. Znanje samo pa ne zadostuje, pač pa je potrebno, da se z njim okoristimo, da ga prilagodimo praktičnemu življenju. Vežbanje duha z latinščino in grščino nima več prave vrednosti. Doba, ko smo se učili na pamet grških in latinskih pesnikov izdelke, je minila. Življenje je postalo za tako Sisifovo delo prekratko. Vežbajmo duha s proučevanjem docela praktičnih reči... Tudi jezikovni pouk se mora preustroiti. En in sicer samo en tuj jezik naj se poučuje namesto klasičnih jezikov, to bo koristilo mednarodnemu sporazumu, ki nanj za bodočnost veliko zaupamo. Znanje latinskega in grškega jezika pa prepustimo jezikoslovcem...« To so misli omenjenega lista, ki so samo deloma vredne splošnega vpoštevanja.

13 plačilnih razredov. Na Španskem učiteljstvo splošno ni dobro plačano. Zanimivo pa je, da je razvrščeno v 13 razredov s temeljno plačo od 500 do 4000 peset. S plačo 3500 peset je samo 30 mest; po 4000 peset ima pa samo deset najsrečnejših učiteljev. (1 peset se nekako krije z našo krono.) Napredovanje v plači se izvrši kar na mestu (avancement sur place). Višja plača se ne prisoja po važnosti mesta, marveč po oseb-

ni sposobnosti posameznika. Zraven plače dobivajo učitelji prosto stanovanje in za nakup učil tretjino svoje plače. Najnižjo plačo nameravajo sedaj nastaviti na 1000 peset.

Iz zasedene Srbije. Vojna vlada bo ustanovila letos v Belgradu realno gimnazijo z internatom za 1000 učencev. Poučni jezik bo hrvaški.

Je več »dvomljivih znamenj«. Nekje z Gorenjskega smo dobili naslednje vrstice: V »Slov. Učitelju« smo brali zanimivo notico z naslovom: »Dvomljivo znamenje« — z Gorenjega Hessenskega. Toda ni treba hoditi na Nemško, kajti podobne stvari se dobe tudi pri nas... Za veliki četrtek je katehet v K. otrokom priporočal pravno sv. obhajilo za mir. Mladina, ki rada prejema sv. zakramente, — navdušena za to priporočilo. Vsi se radevolje odzovejo z obljubo, da se udeleže skupnega sv. obhajila na veliki četrtek. V resnici pa jih je prišlo prav malo. Najbolj pridnih »malčkov« ni. Prašam enega: »Zakaj pa tebe in sestrice ni bilo?« — Odgovor: »Oni je rekel, če bo mir, bo učitelj prišel od vojakov, pa nas bo zopet tepel in zapiral, in pa t.... bomo morali pozdravljati; pa tudi pred šolo in po šoli ne bomo molili.« — Tako sodijo nedolžni otroci o »vzgojitelju«, ki nima ali ne poklica, ali ne umevanja in veselja za šolo in za vzgojo.

Ustanove dijakov - vojakov. Naučno ministrstvo določa, da imajo dijaki-štipendisti tudi tedaj pravico, da se jim izplačajo štipendijski zneski, ako so morali vsled vpoklica pod orožje prekiniti svoje študije. Dijaki, ki žele, da se jim sproti izplačujejo štipendijski obroki, morajo naznaniti osebo, ki jo pooblaščaj, da se ji smejo izplačevati štipendijski zneski, ali pa morajo naznaniti svoje nove naslove. Ako pa žele, da se jim denar sproti ne izplačuje, dobe pa potem, ko se vrnejo iz vojaške službe, izplačane vse zapadle štipendijske obroke.

Hrvatske, oziroma slovenske šole v Istri po dvajsetletnih prošnjah — dovo-

Ijene. »Hrvatski List« poroča: Iz Poreča smo dobili uradno sledeče: »Deželna upravná komisija mejne grofije Istre je dala doslej dovoljenje v zmislu § 6. dež. šol. zakona z dne 30. marca 1870, P. L. Z. in N. 20, za ustanovitev 40 ljudskih šol v Istri. Starši otrok, kateri so dolžni obiskovati šolo, so zahtevali že mnogo let, v nekaterih slučajih tudi 20 let, da se ustanove te šole. V teh šolah bo hrvatski, oziroma slovenski jezik učni jezik, a italijanski, oziroma nemški jezik se bo poučeval kot predmet na željo krogov, kateri so dolžni vzdrževati šole.«

Dnevno zavetišče za deklice. Vincencijeva družba otvori meseca junija v Lichtenturničinem zavodu zavetišče za deklice v starosti šolske obveznosti (od 6. do 14. leta). V ta zavod se bodo sploh sprejemale revne deklice iz Ljubljane in bližnje okolice; take, katerih očetje so v vojni padli, imajo prednost. V zavetišču ostanejo pod nadzorstvom čez dan, se bodo pečale z ročnim delom, igrami itd. in dobe tamkaj tudi opoldne južino in popoldne malico. Z ozirom na to, da ima ta naprava namen, pomagati staršem, jim odvzeti skrb za otroke čez dan in jim olajšati njih prehrano, se je za vsako deklico določila znižana vsota 30 vinarjev na dan. V slučajih posebne potrebe se bode tudi ta znesek znižal ali pa izjemoma pregledal. Priglasijo se sprejemajo na porti Lichtenturničinega sirotinskega zavoda.

Vojska med vojsko. Kakor se nam sporoča, razpošilja odbor »Svobodne šole« učiteljstvu — najbrž tudi na Kranjsko — letake, ki se v njih najtopleje zagovarjajo in priporočajo načela »Svobodne šole«.

Nekega posvetovanja, ki ga je sklicala baje organizacija svobodne šole na Dunaju, se je udeležil tudi član kranjskega učiteljstva, ali pooblaščen ali nepooblaščen, nam ni znano. Ako bi se od katoliških organizacij započela taka akcija, bi se kmalu slišal očitok, da se v resnem vojskinem času kali družabni mir, edinost in sloga.

Svoboda je lepa beseda in ima močno moč. Toda vselej se moramo vprašati, kaj znači ta beseda. Ako znači po namerah »Svobodne šole« — boj zoper

verstvo in verstveno vzgojo v šoli, potem je naše stališče jasno in se po blestečih frazah ne damo zavesti. Šola ni zato ustanovljena, da bi bila svobodna ali nesvobodna, ampak da je dobra. Dobra pa ne bi bila, če bi iz nje prihajali ljudje — brez vesti, brez vere, brez npravnosti, brez pokorščine do božje in svetne avtoritete. Taki ljudje se pa vzgajajo tam, kjer je vzgoji izpodmaknjen temelj krščanskih in državljskih čednosti: temelj vernosti in npravnosti. Te opore vsake zdrave in zanesljive vzgoje se pa hoče otresti »Svobodna šola«.

V zavesti, da je pretežna večina avstrijskega prebivalstva katoliška, se moramo ne le iz katoliškega, marveč tudi avstrijskega stališča boriti za versko, katoliško šolo. Naša šola bo torej le takrat dobra, če bo vzgajala mladino za dobre katoličane in dosledno za dobre, zanesljive državljane.

Kot svobodni državljani smo se iz prepričanja odločili, da se borimo ob strani krščanskega ljudstva, da ne molčimo in ne bomo molčali, če se izpodkopavajo temelji one šole, ki je napravila najsijajnejšo preizkušnjo v sedanji vojski. Ali ni uprav svetovna vojska najlepši dokaz, da so se izkazali kot neprekosljivi junaki in neomajni branitelji domovine, najzvestejši zagovorniki avstrijske misli in cesarju najbolj vdani domoljubi oni vojaki, ki so se nasrkali verskega in avstrijskega duha v naših šolah, kjer — hvala Bogu — še velja zahteva, da je treba učiti in vzgajati versko in npravno! Ali med junaki niso opetovano prejeli prve in odlične pohvale uprav sinovi našega juga (Štajerske, Kranjske, Hrvatske, Bosne in Dalmacije)? — Zakaj? Ali nismo čuli, kako otroško-zaupno so se poprej izročili božjemu varstvu in zaščiti nebeške Kraljice. Z Bogom so napravili račun, potem pa so šli nad sovražnika ter se borili kot levi. Niso se umaknili za nobeno ceno ne. To nadčloveško junaštvo, ta zvesta pokorščina bi se ne vzgajala v »Svobodni šoli«. Ali niso torej več kot s slepoto udarjeni tisti nepojmljivi reorganizatorji, ki v času, ko se na krvavih bojiščih porajajo junaštva zanesljive verstvene in domoljubne šole, kujejo naklepe, kako bi iz-

podmaknili tla temu sigurnemu braniku trdne, močne, nepremagljive katoliške Avstrije!

Mi katoliški učitelji v tem boju ljudstva ne bomo zapustili, marveč mu bomo ohranili zvestobo. To bo tudi delo, in dosti boljše, kakor če bi v dneh, ko je edinost in sloga tako potrebna, sejali tako nevarno seme.

Eno leto vojske z Italijo. Obletnico sramotne izdaje in vojskine napovedi so hoteli italijanski politiki proslaviti s sijajnimi prireditvami. Hoteli so nekoliko zakriti poraze, ki so jih doživeli v južnih Tirolah, ter zopet spraviti pogum in dobro voljo med ljudske mase. Ta umetni način navdušenosti se letos ni obnesel, kajti glasovi o zmedbi med italijansko armado v zgornji Italiji so prodrli kljub prikrievanju med vse sloje prebivalstva. 23. maj je bil pa tembolj pomenljiv za našo monarhijo; naše hrabre čete so namreč predrle laško moč in jele zmagoslavno prodirati proti jugu na italijansko ozemlje. Bog je podpiral doslej naše delo; upamo, da nas bo božja dobrotljiva roka spremljala še nadalje do

končne zmage. Bogu hvala za pomoč! S ponosom pa naj beležimo tudi na tem mestu, da so se zopet izkazali po svojem junaštvu ter po svoji vztrajnosti uprav naši vojaki III. zbor, ki mu poveljuje naš ljubljeni prestolonaslednik-zmagovalec in prihodnji naš cesar nadvojvoda Karel Franc Jožef.

Napredek bolgarskega šolstva. Leta 1888. je imela Bolgarska 4 milijone prebivalcev, a 125.000 učencev in učenk. Do leta 1912. je narastlo število bolgarske šolske mladine na pol milijona. Pred 25 leti je bilo v tej deželi 50% analfabetov, danes jih je samo 5%. V ljudskih šolah se poučuje tudi ročno delo in gospodarstvo, ker gre pri pouku za to, da postane Bolgar dober kmet in gospodar.

Tiskovne napake. V 5. številu »Slov. Učitelja« so se vrinili sledeči pogreški: Na strani 119 naj se čita: »Na str. 6 v 47. nalogi bi moralo stati — pravokotnik — namesto romboid, ker je vprašanje po širokosti in ne po višini. Na str. 11 v 13. nalogi c) 1 hl: 1 vedru. Potem — če je dividend — namesto divizor.«

Slovstvo in glasba.

Pädagogik oder Wissenschaft der christlichen Erziehung auf dem Standpunkte des katholischen Glaubens von Dr. Georg Martin Dursch. Bearbeitet und mit einer Einleitung versehen von Dr. Wilhelm Kahl, Beigeordneten der Stadt Köln und Provinzialschulrat a. D., Privatdozent der Pädagogik an der Kölner Handelshochschule. (Bibliothek der katholischen Pädagogik, XVIII. Band). gr. 8° (X u. 358 S.) Freiburg, Wien 1916, Herdersche Verlagshandlung. M 5-60; geb. in Leinwand M 6-80, in Halbfranz M 7-80.

Naslov pove, da imamo v tej »pedagogiki« zanesljivega pomočnika v ne-lahkih vzgojnih vprašanjih. Knjiga, ki je prvič zagledala beli dan l. 1851., je sedanjemu času primerno predelana. To, kar ima stalno vrednost, se živo in jasno poudarja. — Natančno stvarno kazalo mnogo pripomore za urno in točno orientacijo.

Dr. Greg. Pečjak, **Male dnevnice.** Cena za izvod 10 vin., 60 izvodov in več naenkrat naročenih à 7 vin.

Premrl, **šmarnice.** 10 Marijinih pesmi za mešani zbor, deloma z orglami. Cena partituri 1 K 50 vin., glasovi po 30 vin.

Klein - Nelli »vom heiligen Gott«, das Veilchen des allerheiligsten Sakramentes. Frei nach dem Englischen bearbeitet von P. H. Bihlmeyer O. S. B. Zehnte und elfte Auflage (46—55 Tausend). Mit drei Bildern. Kl. 12°. Freiburg & Wien 1916. Herdersche Verlagshandlung. — Kart. 80 Pf.; geb. M 1-40.

Čudovito hitro se razpečava ta knjižica, ki pripoveduje zgodbe bogoljubnega otročiča, mladostnega prijateljčka božjega Zveličarja v najsv. Zakramentu. Prav sedaj, ko je sv. obhajilo dovoljeno zelo majhnim prvoobhajancem, je primerno, če se seznanijo z vsebino te mične knjižice.

